

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CVIII

Nr 1

WARSZAWA 2001

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

**ROCZNIK CVIII
2001**

1

**WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2001**

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszkiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Marian Dygo (zastępca redaktora), Adam Galos, Magdalena Hułas, Leszek Jarmański (sekretarz), Jerzy Jedlicki, Marcin Kamler, Tomasz Kizwalter (zastępca redaktora), Wojciech Kriegseisen (redaktor), Czesław Madajczyk, Jerzy Michalski, Roman Michałowski, Jan Molenda, Edward Potkowski, Henryk Samsonowicz, Jacek Staszewski, Józef Szymański, Stanisław Trawkowski, Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański, Jerzy Wyzumski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2001

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
oraz Wydawnictwa Naukowego Semper

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20a, 00–321 Warszawa
tel./fax: (0 22) 828 49 73
e-mail: semper@semper.pl
<http://www.semper.pl>

PL ISSN 0023–5903
Nr indeksu 363103

SPIS TREŚCI

Wojciech Fałkowski, <i>Rex et sacerdos. Debata o władzy królewskiej i biskupiej na synodzie w Fismes w 881 roku</i>	2
Tomasz Szarota, <i>Reakcja okupowanej Europy na oznakowanie Żydów Gwiazdą Dawida</i>	25

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Anja Moritz, Hans-Joachim Müller, Matthias Pohlig, <i>Konfesjonalizacja Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII i XVIII wieku?</i>	37
Jerzy Michalski, <i>W odpowiedzi prof. Władysławowi Zajewskiemu</i>	47
Marian Wojciechowski, <i>Niemiecka seria monografii i źródeł do dziejów Auschwitz</i>	51

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Elżbieta Kowalczyk, <i>O korzyściach płynących z interdyscyplinarności badań mediewistycznych</i>	73
Jakub Goldberg, <i>O próbie opisanja dziejów Żydów w dawnej Rzeczypospolitej</i>	79

*

I. Panic, <i>Ostatnie lata Wielkich Moraw</i> — Mirosław J. Leszka	87
<i>Dějiny bankovníství v českých zemích</i> , red. F. Vencovský — Wojciech Morawski	91
<i>Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier</i> , t. 1 (do 1450 r.), wyd. i oprac. S. A. Sroka — Ryszard Grzesik	92
M. Löwen er, <i>Die Einrichtung von Verwaltungsstrukturen in Preußen durch den Deutschen Orden bis zur Mitte des 13. Jahrhunderts</i> — Marian Dygo	95
J. Grabowski, <i>Kancelarie i dokumenty książąt mazowieckich w latach 1341–1381. Ośrodki zarządzania i kultury</i> — Jan Piętka	97
<i>Charitas. Miłosierdzie i opieka społeczna w ideologiach, normach postępowania i praktyce społeczności wyznaniowych w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku</i> , red. U. Augustyniak, A. Karpiński — Marcin Kamler ...	102
P. Glabiszewski, <i>Franciszek Radzewski. Wielkopolski działacz szlachecki i pisarz polityczny czasów saskich</i> — Wojciech Kriegseisen	107
<i>Pol'sa i Evropa v XVIII veke. Meždunarodnye i vnutrennie faktory razdelov Reči Pospolitoj</i> , red. B. V. Nosov, G. V. Makarova, S. M. Falkovič — Wojciech Kriegseisen	110
R. P. Żurawski vel Grajewski, <i>Działalność księcia Adama Jerzego Czartoryskiego w Wielkiej Brytanii (1831–1832)</i> — Henryk Żaliński	115
W. Osadczy, <i>Kościół i Cerkiew na wspólnej drodze. Concordia 1863. Z dziejów porozumienia między obrządkiem greckokatolickim a łacińskim w Galicji Wschodniej</i> — Mirosława Papierzyńska-Turek	118
<i>Politické programy českého národního socialismu 1897–1948</i> , wyd. J. Harna, <i>Edice politických programů</i> , red. idem, t. 1; <i>Politické programy československé a československé siciálně demokratické strany dělnické 1878–1948</i> , wyd. P. Prokš, <i>Edice politických programů</i> , t. 2 — Jerzy Tomaszewski	121

T. Podgórska, <i>Stowarzyszenie Patriotyczno-Religijne ELEUSIS w latach 1902-1914</i> — Magdalena Micińska	123
<i>Pierwsza wojna światowa w literaturze polskiej i obcej. Wybrane zagadnienia</i> , red. E. Łoch, K. Stępnik — Włodzimierz Suleja	126
B. Stanaszek, <i>Duchowieństwo diecezji sandomierskiej w latach 1918-1939</i> — Stanisław Wiech	129
P. Waingertner, „ <i>Naprawa</i> ” (1926-1939). <i>Z dziejów obozu pomajowego</i> — Jacek Pietrzak	134
J. Kopecký, <i>Ženeva. Politické paměti 1939-1945</i> , wyd. J. Němeček — Jerzy Tomaszewski	135
M. Ney-Krwawicz, <i>Powstanie powszechne w koncepcjach i pracach Sztabu Naczelnego Wodza i Komendy Głównej Armii Krajowej</i> — Janusz Marszałec	138

KRONIKA

Konferencja naukowa „Diaspory. Geneza, historyczne uwarunkowania, społeczne i kulturowe implikacje” — Małgorzata Nalewajko	143
IV konferencja naukowa „Między barokiem a oświeceniem. Wojny i niepokoje czasów saskich” — Agata Roćko	145
Międzynarodowe sympozjum naukowe „Polsko-węgierskie więzi historyczne w X-XVI wieku” — Ryszard Grzesik	147
Jubileusz Profesora Zbigniewa Wielgosza — Adam Krawiec	148
Jubileusz Profesor Jadwigi Krzyżaniakowej — Adam Krawiec	150

IM MEMORIAM

Wiesław Bieńkowski (7 VII 1926 – 22 XI 1999) — Julian Dybiec	153
Andrzej Feliks Grabski (13 IX 1934 – 26 VI 2000) — Andrzej Wierzbicki	155

KOMUNIKATY

Informacja o nagrodzie „Za osiągnięcia w badaniach nad Polonią i Emigracją”	161
---	-----

CONTENTS

Wojciech Fałkowski, <i>Rex et sacerdos. A Debate on Royal and Bishops' Authority at the Synod in Fismes in 881</i>	2
Tomasz Szarota, <i>The Reaction of Occupied Europe to Branding the Jews with the Star of David</i>	25
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	37
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	73
CHRONICLE	143
IN MEMORIAM	153
ADVERTISEMENTS	161

INSTRUKCJA REDAKCYJNA „KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO”

I. Zaleca się, aby teksty sporządzane były w dwóch egzemplarzach wydruku (maszynopisu) wydawniczego: podwójna interlinia, 30 wierszy na stronie, po 60 znaków w wierszu, szeroki lewy margines, bez żadnych wyróżnień. Do wydruku prosimy dołączyć dyskietkę.

II. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji): z lewej strony u góry imię i nazwisko autora, a także nazwa instytucji (jeśli autor życzy sobie, aby tekst był afiliowany) lub miasto. Poniżej na osi tytuł. Wszystkie elementy pismem tekstowym, nie wersalikami.

III. Układ pozostałych rodzajów tekstów.

1. W recenzji nad tekstem zamieszczamy nagłówek: imię (rozwinęte) i nazwisko autora recenzowanej pracy, pełny tytuł według strony tytułowej (gdy recenzja dotyczy pracy zbiorowej lub edycji źródłowej, po tytule podajemy pełne imiona i nazwiska redaktorów lub wydawców; jeśli praca jest wielotomowa — liczbę tomów lub części cyframi arabskimi, np. t. 1–2), miejsce i rok wydania, nazwę wydawnictwa, liczbę stron, ewentualnie nazwę serii wydawniczej. W nagłówkach stosujemy skróty w języku recenzowanej pracy, np. ed., bearb. von, hrsg. von itp. Imię i nazwisko autora recenzji oraz miasto, w którym pracuje, umieszczamy pod tekstem recenzji, z prawej strony.
2. W tekstach do działu „Kronika” tytuł umieszczamy na osi pierwszej strony, imię i nazwisko autora jak w recenzji.
3. Nekrologi: w tytule imię i nazwisko zmarłego, pod nim w nawiasach dokładne daty życia, imię i nazwisko autora jak w recenzji.

IV. Tytuły, cytaty, cudzysłowy.

1. Tytuły dzieł i dokumentów:
 - a) rękopisy: oryginalne tytuły i incipity dokumentów, referatów itp. piszemy w cudzysłowie, tytuły nadane przez autora tekstu — bez cudzysłowu, np. Laudum sejmiku, Memoriał itp.;
 - b) druki: tytuły dzieł i dokumentów piszemy kursywą, tytuły rozdziałów i fragmentów dzieł (dokumentów) — w cudzysłowie, tytuły domyślne lub utarte określenia tytułowe — dużą literą bez wyróżnień, np. Kronika Helmolda, Roczniki kwedlinburskie, Geograf Bawarski, Konstytucja 3 Maja.
2. Cytaty:
 - a) źródła cytujemy wyłącznie w języku oryginału; w wypadku słowiańskich alfabetów cyrylickich (białoruskiego, bułgarskiego, macedońskiego, rosyjskiego, serbsko-chorwackiego i ukraińskiego) stosujemy transliterację według normy międzynarodowej (ISO 9:1995), zob. niżej tablicę transliteracyjną;
 - b) cytowanych fragmentów źródłowych nie poprzedzamy i nie kończymy trzema kropkami;
 - c) opuszczenia w cytowanym tekście sygnalizujemy dwiema pauzami bez nawiasów prostokątnych: — —.
3. Cudzysłowy: generalnie podwójne (dół-góra), w tekstach angielskich — podwójne w górnej frakcji.

V. Pisownia imion, nazwisk i innych wyrażen określających osoby.

1. Stosujemy oryginalną pisownię imion i nazwisk w ojczystym języku osób wzmiankowanych, w wypadku imion i nazwisk słowiańskich zapisanych

cyrylicą stosujemy transliterację według normy międzynarodowej. Powyższe nie dotyczy osób uznanych za powszechnie znane (np. Ciceron, Szekspir, Waszyngton, Wolter itd.), panujących i świętych. W wypadku spolonizowanych cudzoziemców można stosować formę polską.

2. Imiona osób po raz pierwszy wzmiankowanych w tekście lub narracyjnym fragmencie przypisu powinny być przytoczone w pełnym brzmieniu. W innych przypadkach podaje się inicjały imion i nazwisko lub — zwłaszcza w odniesieniu do postaci znanych albo często wymienianych w tekście — tylko nazwisko, np. Kościuszko, Mickiewicz. W opisach bibliograficznych i archiwalnych zawsze należy uwzględniać jedynie inicjały imion i nazwisko.
3. Osoby wymieniane w recenzjach i sprawozdaniach powinny występować bez stopni oraz tytułów naukowych i zawodowych. Zasada ta nie obowiązuje w nekrologach w odniesieniu do zmarłych.
4. W recenzjach słowo „Autor” piszemy wielką literą, o ile odnosi się do autora recenzowanej pracy.
5. W nekrologach zaimki osobowe określające zmarłych piszemy wielką literą.

VI. Skróty, daty i inne określenia czasu, liczebniki.

1. W tekstach stosujemy ogólnie przyjęte skróty: itd., m.in., etc. i inne (zob. niżej zamieszczony wykaz skrótów), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek).
2. Daty w tekście:
 - a) miesiąc słownie, np. 5 marca 1910 r.;
 - b) przy różnych stylach (kalendarzach): 10/20 maja 1589 r., ale 27 II/11 III 1896 r.;
 - c) okresy od do: np. 1–10 maja 1900 r., 1 maja – 10 czerwca 1900 r.;
 - d) w datach wtrąconych w nawiasie miesiąc podaje się liczbą rzymską i nie stosuje się skrótu r. na końcu, np. (1 V 1826).
3. Daty w przypisach:
 - a) miesiąc liczbą rzymską, np. 5 III 1900 (nie dotyczy cytatów i fragmentów narracyjnych);
 - b) w razie braku daty dziennej miesiąc zawsze słownie, np. w marcu 1825 r.
4. Pisownia określeń „wiek”, „rok”:
 - a) przed — rozwinięte, np. w wieku XVI, w roku 1928;
 - b) po — skrócone, np. w XVI w., w 1928 r.
5. W określeniach typu „w drugiej połowie”, „lata osiemdziesiąte” nie używa się cyfr.
6. Liczebniki:
 - a) zapis cyfrowy z oddzielaniem spacją rzędów wielkości, np. 1 234, 11 456, 234 567;
 - b) zapis cyfrowy z zastosowaniem skrótów: tys., mln, mld, np. 2 tys., 5 mln, 10 mld.

VII. Przypisy następują po tekście od nowej strony — tzw. przypisy końcowe (nigdy tzw. dolne, tj. pod fragmentami tekstu, do których się odnoszą). Numery przypisów umieszczamy w górnej frakcji, bez nawiasów, kropek itp., w wierszu z wcięciem akapitowym. Odsyłacze do nich w tekście umieszczamy w górnej frakcji; w przypadku zbiegnięcia się odsyłacza z przecinkiem, średnikiem lub kropką kończącą zdanie — przed tymi znakami (z wyjątkiem skrótów, np.: w. lub r.). W przypisach stosuje się skróty takie jak w tekście oraz konwencjonalne skróty łacińskie: ibidem, idem, eadem, iidem, eadem, op. cit., loc. cit. Można stosować też inne, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z objaśnieniem przy pierwszym zastosowaniu. Poprawkę, np. w błędnie wydrukowanym opisie bibliograficznym, zaznaczamy skrótem [i.e.].

VIII. Opisy bibliograficzne.

1. Czasopisma: inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł tekstu (kursywą), tytuł czasopisma w cudzysłowie lub skrót tytułu (jeśli występuje w poniższym wykazie, bez cudzysłowu), rocznik, rok wydania, numer lub zeszyt cyframi arabskimi, strony, np.: J. Michalski, *Publicystyka i parapublicystyka doby sejmu 1776 roku*, KH 105, 1998, 1, s. 21–64.
2. Serie wydawnicze:
 - a) tytuły zależne: tytuł serii kursywą, numer tomu cyfrą arabską, tytuł tomu kursywą, numer woluminu, zeszytu, części cyfrą arabską, miejsce i rok wydania, strony, np. *Acta Nuntiaturae Polonae*, t. 15: *Germanicus Malaspina (1591–1598)*, vol. 1: (1 XII 1591 – 31 XII 1592), wyd. L. Jarmiński, Cracoviae 2000, s. 421–457;
 - b) tytuły niezależne: inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł kursywą, miejsce i rok wydania, nazwa serii i numer tomu bez wyróżnienia, strony na końcu. W wypadku prac zbiorowych po tytule przywoływanego tekstu następuje po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych), tytuł opracowania zbiorowego pisany kursywą oraz inicjał imienia i nazwisko redaktora, np. J. Tyszkiewicz, *Brunon z Querfurtu*, w: *Z dziejów średniowiecznej Europy Środkowowschodniej*, red. idem, Warszawa 1998, Fasciculi Historici Novi, t. 2, s. 38–49.
3. Teksty zamieszczone w wydawnictwach ciągłych o charakterze wydawnictw zbiorowych traktujemy jak artykuły w czasopismach (tytuły wydawnictw w cudzysłowie), np. J. Staszewski, *Elekcja 1697 roku*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, z. 259, Historia, 28, 1993, s. 73–92. Jeśli książka ukazała się jako jeden tom (zeszyt) wydawnictwa ciągłego, to stosujemy następujący opis: inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł kursywą, miejsce i rok wydania, tytuł wydawnictwa ciągłego w cudzysłowie, tomy, zeszyty i podobne informacje.
4. Biogramy w *Polskim Słowniku Biograficznym* traktujemy jak artykuły w wielotomowej pracy zbiorowej, np. M. Zgórnjak, *Haller Cezary*, PSB, t. 9, Wrocław 1960–1961, s. 250.
5. Stosujemy polskie określenia skrótowe: wyd., oprac., red. (nie pod red.).
6. Opisy bibliograficzne wtrącone do tekstu lub wywodu w przypisie zamykamy w nawiasie okrągłym.
7. Po incipitach prac wielokrotnie cytowanych nie umieszczamy trójkropka.
8. W opisach bibliograficznych prac opublikowanych w słowiańskich alfabetach cyrylickich stosujemy transliterację według normy międzynarodowej.
9. Opisy archiwaliów i rękopisów modernizujemy zgodnie z zasadami określonymi w *Instrukcji wydawniczej dla średniowiecznych źródeł historycznych* (Kraków 1925) oraz *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku* (Wrocław 1953).
10. Opisy starodruków nie są modernizowane.

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	- Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	- <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	- Archiwum Państwowe
APH	- „Acta Poloniae Historica”
ASWK	- <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	- <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	- Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	- Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	- Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	- Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	- Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr.	- Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	- Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	- Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	- <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956-1964
CPH	- „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	- „Dzieje Najnowsze”
KDKK	- <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874-1883
KDM	- <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876-1905
KDMaz.	- <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	- <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847-1887
KDW	- <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	- „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	- „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	- <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	- <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	- <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	- Metryka Koronna
MPH	- <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
mps	- maszynopis
n.	- i następna
nn.	- i następne
OiRwP	- „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	- opus citatum
PH	- „Przegląd Historyczny”
por.	- porównaj
przyp.	- przypis
PSB	- <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RAU WHF	- „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”

RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
RH	– „Roczniki Historyczne”
rkp.	– rękopis
RPAU WHF	– „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”
SDRE	– „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	– <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	– „Studia Historyczne”
SIRIO	– <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	– „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	– <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
VL	– Volumina Legum
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZH	– „Zapiski Historyczne”
zob.	– zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język
1	А а	A a	b b u m r s u	27	Р р	R r	b b u m r s u
2	Б б	B b	b b u m r s u	28	С с	S s	b b u m r s u
3	В в	V v	b b u m r s u	29	Т т	T t	b b u m r s u
4	Г г	G g	b b u m r s u	30	Ѡ ѡ	Ć ć	s
5	Д д	D d	b b u m r s u	31	Ќ ќ	Ќ ќ	m
6	Ђ ј	Đ đ	s	32	У у	U u	b b u m r s u
7	Ѓ ѓ	Ǧ ǧ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b b u m r s u	34	Ф ф	F f	b b u m r s u
9	Ё ё	Ё ё	b r	35	Х х	H h	b b u m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b b u m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b b u m r s u	37	Ч ч	Č č	b b u m r s u
12	З з	Z z	b b u m r s u	38	Ѣ ѣ	Ď ě	m s
13	С с	Ž ž	m	39	Ш ш	Š š	b b u m r s u
14	И и	I i	b** b u m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	b u r u
15	І і	Ì ì	b r** u	41	Ъ ъ	" "	b** b u r
16	Ї ї	Ĭ ĭ	u	42	Ы ы	Y y	b r
17	Ј ј	Ǧ ǧ	m s	43	Ь ь	' '	b b u r u
18	Ў ў	J j	b b u r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b b u m r s u	45	Ю ю	Û û	b b u r u
20	Л л	L l	b b u m r s u	46	Я я	Â â	b b u r u
21	Љ љ	Ľ ľ	m s	47	' '	' '	b b u m r s u
22	М м	M m	b b u m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b** u**
23	Н н	N n	b b u m r s u	49	Ђ ј	Ě ě	b** r**
24	Њ њ	Ñ ñ	m s	50	Ж ж	Ǻ ǻ	b u**
25	О о	O o	b b u m r s u	51	Ө ө	Ƒ ƒ	r**
26	П п	P p	b b u m r s u	52	В в	Ỳ ỳ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne.

- W kraju
 - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-1 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.
- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-1 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena w prenumeracie w 2001 roku w kraju wynosi **14 zł** za numer. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej. Poza prenumeratą cena detaliczna jest zwykle wyższa o około 20%.

Terminy przyjmowania przedpłat przez Wydawnictwo Naukowe Semper oraz przez Pocztcę Polską (tylko prenumerata krajowa):

- do 25 XI na I kw. roku następnego
- do 25 II na II kw.
- do 25 V na III kw.
- do 25 VIII na IV kw.

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: 828 49 73. Również można je zamawiać we Wzorcowni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, Pałac Kultury i Nauki, 00-901 Warszawa oraz we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year) available through the local press distributors or through the Foreign Trade Enterprise ARS POLONA, 00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland, or directly through

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (+48) (22) 828 49 73
<http://www.semper.com.pl>